

ה בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס שלא עבד איוב את המקום אלא מאהבה שנאמר: 'הן יקטלני לא איחל' (איוב יג, טו) - עדאיין הדבר שקול: לו אני מצפה או אני מצפה לו? תלמוד לומר 'עד אגוע לא אסיר תמתי ממני' (איוב כו, ה) - ללמד שמאהבה עשה. אמר ר' יהושע: מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי, שהיית דורש כל ימך שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה, שנאמר: 'ירא אלהים' (איוב א, ח), והרי יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה.

פירוש המשנה לרמב"ם

לא, אף על פי שהוא כתוב באלף הרי הוא מורה לפעמים הוראה חיובית. ולו, אף על פי שהוא כתוב בואו הרי הוא מורה לפעמים הוראה שלילית. וכבר הזכיר טעם הדבר מי שדבר על אימות הקריאה. ולפיכך זה שנאמר 'לא איחל', לדעתו אין בכתיבתו באלף או בואו כדי להסיר הספק בין החיוב והשלילה. ואמר על ר' עקיבה תלמידך מחמת גדולתו, ולא אמר תלמיד תלמידך ואף על פי שהיה תלמיד תלמידו, לפי שר' עקיבה תלמיד ר' אליעזר בן הורקנוס, ור' אליעזר תלמיד רבן יוחנן בן זכאי. ולא עשה כבוד זה לר' יהושע בן הורקנוס, אלא אמר תלמיד תלמידך כמו שהיה.

לא, ואן כאן מכתוב באלף פקד ידל פי אלשאד' עלי מעני אלמלך. ולו, ואן כאן מכתוב בואו פקד ידל עלי אלנפי פי אלשאד, וקד ד'כר עלה' ד'לך אלמתכלם פי חרוף אללין. פלד'לך קולה לא איחל לם יכין ענדה כתאבה באלף או בואו ממא יזיל אלאלבאס בין אלנפי או אלמלך. וקאל ען⁹ ר' עקיבה תלמידך לג'לאלתה, ולם יקל תלמיד תלמידך ואן כאן תלמיד תלמידו, לאן ר' עקיבה תלמיד ר' אליעזר בן הורקנוס, ור' אליעזר תלמיד רבן יוחנן בן זכאי. ולם יראע הד'א אלקדר פי ר' יהושע בן הורקנוס, בל קאל תלמיד תלמידך כמא כאן.

אמרי נעם

לא וכו' - סוטה לא, א.

וכבר הזכיר טעם הדבר מי שדבר על אימות הקריאה - ר' חנן אריאל הפנה אותי לספר השרשים לר' יונה אבן ג'נאח שחי כמאה שנה לפני רבינו (מקיצי נרדמים, עמוד 241, ערך הלמד והוא):

'לא אכלתי באני' (דברים כו, יד) - מלת הרחקה. 'לא תשא שמע שוא' (שמות כג, א) - מלת אזהרה, פרושה אל תעשה... וכבר כתבו לא אשר להרחקה בוא"ו, באמרו על כל עובר 'לו יהי' (יחזקאל טז, טו), כלומר - לא יהיה כזה ולא יעשהו אדם כאשר נאמר במקום אחר 'לא באות ולא יהיה' (שם טז, טז). וכמוהו 'ואמר

⁹ המילה "ען" כתובה על המחק, ולא ניתן לראות מה נכתב קודם לכן.

לו כי עתה תתן' (שמואל א ב, טז), ועוד: 'הנה לו יעשה אבי דבר גדול או דבר קטון' (שם כ, ב), ואלה השנים בלבד נזכרים במסורת.

ראה גם ספר "אכלה ואכלה" (קובץ מסורה עתיק שמחברו לא ידוע) שמביא רשימת פסוקים כאלה (מהדורת פרענסדארף עמוד 98).

וראה שלושה ספרי דקדוק לר' יהודה חיוג' (מהדורת נוט, עמוד 11).

השווה פירוש המשנה פאה ה, ו: "ומכללי הלשון העברי, שאימות הקריאה מתחלפות זו בזו, ונשמטות בכתיב דרך אי הקפדה".

ואמר על ר' עקיבה תלמידך וכו' - כפי שמופיע לעיל משנה ב: "אמר ר' יהושע: מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי... הרי עקיבה תלמידך הביא לו מקרא מן התורה".

כלומר, ר' יהושע התייחס לר' עקיבה כתלמיד ישיר של רבן יוחנן בן זכאי אע"פ שהיה תלמיד תלמידו כפי שיבואר לקמן.

ר' עקיבה תלמיד ר' אליעזר בן הורקנוס ור' אליעזר תלמיד רבן יוחנן בן זכאי -
השווה הקדמת רבינו למשנה (הפרק החמישי במניין שמות החכמים):

רבן יוחנן בן זכאי - תלמיד הלל, ותלמידי ריב"ז חמשה: ר' אליעזר בן הורקנוס שענינו מפורסם, ור' יהושע בן חנינה ור' יוסי הכהן ור' שמעון בן נתנאל ור' אלעזר בן ערך, והם הקבוצה שנתבשרו בחיי העולם הבא כמפורסם בתלמוד, הם ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם. ורבי עקיבה תלמיד ר' אליעזר בן הורקנוס, והוא היה רבו המובהק.

ולא עשה כבוד זה לר' יהושע בן הורקנוס, אלא אמר תלמיד תלמידך כמו שהיה -
וכפי שאמרה המשנה "והרי יהושע תלמיד תלמידך". אמנם לא מצאנו מקור אחר לכך, ושמנו של ר' יהושע בן הורקנוס מוזכר פעם אחת בלבד בכל הש"ס (לפנינו). ראה הקדמת רבינו לפירוש המשנה:

אלה החכמים שקבלו את המשנה כמו שאמרנו, מהם מי שנתחברו בשמו שמועות רבות... ומהם מי שנתחברו בשמו שמועות מעטות... ומהם שלא נזכרה לו במשנה אלא שמועה אחת בלבד, ולא נכפל שמו בשום דבר מדיני התורה. והם שלשים ושמונה איש... ור' יהושע בן הורקנוס.